

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

22 decembrie 2022*

„Trimitere preliminară – Mediu – Directivele 80/779/CEE, 85/203/CEE, 96/62/CE, 1999/30/CE și 2008/50/CE – Calitatea aerului – Valori-limită stabilite pentru microparticule (PM₁₀) și pentru dioxid de azot (NO₂) – Depășire – Planuri privind calitatea aerului – Prejudicii care ar fi fost cauzate unui particular de degradarea aerului ce rezultă din depășirea acestor valori-limită – Răspunderea statului membru în cauză – Condițiile angajării acestei răspunderi – Cerința ca norma de drept al Uniunii încălcată să aibă ca obiect conferirea de drepturi particularilor vătămați – Lipsă”

În cauza C-61/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de cour administrative d'appel de Versailles (Curtea Administrativă de Apel din Versailles, Franța), prin decizia din 29 ianuarie 2021, primită de Curte la 2 februarie 2021, în procedura

JP

împotriva

Ministre de la Transition écologique,

Premier ministre,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul L. Bay Larsen, vicepreședinte, domnul A. Arabadjiev, doamna A. Prechal, domnul E. Regan și doamna L. S. Rossi, președinți de cameră, domniile M. Ilešič, J.-C. Bonichot, N. Piçarra, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl și J. Passer (raportor) și doamna O. Spineanu-Matei, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna V. Giacobbo, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 martie 2022,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru JP, de L. Gimalac, avocat;

* Limba de procedură: franceza.

- pentru guvernul francez, de T. Stéhelin și W. Zemamta, în calitate de agenți,
- pentru Irlanda, de M. Browne, M. Lane și J. Quaney, în calitate de agenți, asistate de D. Fennelly, barrister, și S. Kingston, SC;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de G. Palatiello, avvocato dello Stato;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna și D. Krawczyk, în calitate de agenți;
- pentru guvernul neerlandez, de A. Hanje, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de M. Noll-Ehlers și F. Thiran, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 5 mai 2022,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 13 alineatul (1) și a articolului 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului înconjurător și un aer mai curat pentru Europa (JO 2008, L 152, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între JP, pe de o parte, și ministre de la Transition écologique (ministrul tranziției ecologice, Franța) și Premier ministre (prim-ministrul, Franța), pe de altă parte, în legătură cu cererile formulate de JP având ca obiect în special, în primul rând, anularea deciziei implicite a préfet du Val-d'Oise (prefectul din Val-d'Oise, Franța) privind refuzul de a lua măsurile necesare pentru rezolvarea problemelor sale de sănătate legate de poluarea atmosferică și, în al doilea rând, despăgubirea de către Republica Franceză pentru diversele prejudicii pe care JP le pune pe seama acestei poluări.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 80/779/CEE

- 3 Articolul 3 din Directiva 80/779/CEE a Consiliului din 15 iulie 1980 privind valorile-limită și valorile orientative ale calității aerului pentru dioxidul de sulf și particulele în suspensie (JO 1980, L 229, p. 30) prevedea:

„(1) Statele membre iau măsurile adecvate pentru ca, începând cu 1 aprilie 1983, concentrațiile de dioxid de sulf și de particule în suspensie din atmosferă să nu fie superioare valorilor-limită din anexa I, fără a aduce atingere dispozițiilor care urmează.

(2) În cazul în care un stat membru apreciază că, în pofida măsurilor luate, există riscul ca aceste concentrații de dioxid de sulf și de particule în suspensie din atmosferă, în ciuda măsurilor luate, să depășească după 1 aprilie 1983, în anumite zone, valorile-limită prevăzute în anexa I, informează Comisia [Comunităților Europene] înainte de 1 octombrie 1982.

Statul membru aduce în același timp la cunoștința Comisiei planurile de ameliorare progresivă a calității aerului în aceste zone. Aceste planuri, stabilite pe bază de informații pertinente asupra naturii, originii și evoluției poluării, descriu îndeosebi măsurile luate sau preconizate, precum și procedurile aplicate sau care urmează să fie aplicate de statul membru. Aceste măsuri și proceduri trebuie să aibă ca efect, în interiorul acestor zone, aducerea concentrațiilor de dioxid de sulf și de particule în suspensie din atmosferă la valori inferioare sau egale cu valorile-limită din anexa I, în cel mai scurt timp și cel târziu până la 1 aprilie 1993.” [traducere neoficială]

4 Potrivit articolului 7 alineatele (1) și (2) din această directivă:

„(1) De la intrarea în vigoare a prezentei directive, statele membre informează Comisia, în termen de cel mult șase luni după sfârșitul perioadei anuale de referință (fixat la 31 martie), cu privire la cazurile în care au fost depășite valorile-limită enumerate în anexa I și concentrațiile înregistrate.

(2) Statele membre comunică de asemenea Comisiei, în termen de cel mult un an de la finalul perioadei anuale de referință, motivele acestor depășiri, precum și măsurile care au fost luate pentru a evita ca depășirile să se repete.” [traducere neoficială]

5 Anexa I la directiva menționată, intitulată „Valorile-limită pentru dioxidul de sulf și particulele în suspensie”, prevedea în tabelul B:

„Valori-limită pentru particulele în suspensie [măsurate prin metoda fumului negru⁽¹⁾] exprimate în [micrograme pe metru cub ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)]

Perioada luată în considerare	Valoarea-limită pentru particulele în suspensie
An	80 (mediana valorilor medii zilnice înregistrate în timpul anului)
Iarna (1 octombrie-31 martie)	130 (mediana valorilor medii zilnice înregistrate în timpul iernii)
An (compus din unități de perioade de măsurare de 24 de ore)	250 ⁽²⁾ (percentila 98 a tuturor valorilor medii zilnice înregistrate în timpul anului)

(¹) Rezultatele măsurătorilor de fum negru efectuate potrivit metodei «OCDE» au fost convertite în unități gravimetrice, astfel cum prevede Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) (a se vedea anexa III).

(²) Statele membre trebuie să ia toate măsurile adecvate pentru ca această valoare să nu fie depășită timp de mai mult de trei zile consecutive. În plus, statele membre trebuie să depună eforturi pentru a preveni și a reduce astfel de depășiri ale acestei valori.” [traducere neoficială]

Directiva 85/203/CEE

- 6 Articolul 3 din Directiva 85/203/CEE a Consiliului din 7 martie 1985 privind normele de calitate a aerului în privința dioxidului de azot (JO 1985, L 87, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 165) prevedea:

„(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru ca, începând cu 1 iulie 1987, concentrațiile de dioxid de azot din atmosferă, măsurate conform anexei III, să nu fie superioare valorii-limită din anexa I.

(2) Cu toate acestea, în cazul în care, din cauza unor circumstanțe deosebite, există riscul ca aceste concentrații de azot din atmosferă, în ciuda măsurilor luate, să depășească după 1 iulie 1987, în anumite zone, valoarea-limită prevăzută în anexa I, statul membru interesat informează Comisia înainte de 1 iulie 1987.

Statul membru aduce la cunoștința Comisiei, în cel mai scurt timp, planurile de ameliorare progresivă a calității aerului în zonele afectate. Aceste planuri, stabilite pe bază de informații pertinente asupra naturii, originii și evoluției acestei poluări, descriu îndeosebi măsurile luate sau preconizate, precum și procedurile aplicate sau care urmează să fie aplicate de către statul membru. Aceste măsuri și proceduri trebuie să vizeze, în interiorul acestor zone, aducerea concentrațiilor de dioxid de azot din atmosferă la valori inferioare sau egale valorii-limită din anexa I, cât mai curând posibil și până la 1 ianuarie 1994.”

- 7 Potrivit articolului 7 alineatele (1) și (2) din această directivă:

„(1) Începând cu 1 iulie 1987 statele membre informează Comisia, în termen de cel mult șase luni de la sfârșitul perioadei anuale de referință (fixată la 31 decembrie), asupra cazurilor în care valoarea-limită figurând în anexa I a fost depășită și asupra concentrațiilor remarcate.

(2) Statele membre comunică de asemenea Comisiei, în termen de un an după sfârșitul perioadei anuale de referință (fixat la 31 decembrie), motivele acestor depășiri, precum și măsurile care au fost luate pentru a fi rezolvate.”

8 Anexa I la directiva menţionată, intitulată „Valoarea-limită pentru dioxidul de azot”, prevede:

„(Valoarea-limită este exprimată în $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Exprimarea volumului trebuie adusă la condiţiile următoare de temperatură şi de presiune: 293° [kelvin (K)] şi 101,3 [kilopascal (kPa)])

Perioadă de referinţă ⁽¹⁾	Valoare limită pentru dioxidul de azot
1 an	200
	Percentila 98, având ca bază de calcul valorile medii pe oră sau pe intervale mai mici de o oră, considerate pentru un an întreg ⁽²⁾

⁽¹⁾ Perioada anuală de referinţă începe la data de 1 ianuarie a unui an calendaristic şi se termină la 31 decembrie.

⁽²⁾ Pentru ca validitatea calculului percentilei 98 să fie recunoscută, este necesar ca 75 % din valorile posibile să fie disponibile şi, pe cât posibil, uniform repartizate pe ansamblul anului considerat pentru situl de măsurare luat în considerare.

În cazul în care, pentru anumite situri, valorile măsurate nu ar fi disponibile pentru o perioadă mai mare de 10 zile, percentila calculată trebuie să menţioneze acest fapt.

Calculul percentilei 98, pornind de la valorile pe întreg anul, va fi efectuat după cum urmează: percentila 98 trebuie să fie calculată plecând de la valorile efectiv măsurate. Valorile măsurate sunt rotunjite la valoarea $\mu\text{g}/\text{m}^3$ cea mai apropiată. Toate valorile sunt introduse într-o listă stabilită în ordine crescătoare pentru fiecare sit:

$X_1 \leq X_2 \leq X_3 \leq \dots \leq X_k \leq \dots \leq X_{N-1} \leq X_N$

Percentila 98 este valoarea elementului de ordin k, pentru care k este calculat cu ajutorul formulei următoare:

$k = (q \times N)$

q fiind egal cu 0,98 pentru percentila 98 şi cu 0,50 pentru percentila 50. N este numărul valorilor efectiv măsurate. Valoarea lui $(q \times N)$ este rotunjită la numărul întreg cel mai apropiat.

În cazul în care echipamentele de măsurare nu permit încă furnizarea valorilor discrete, ci furnizează doar clasele de valori superioare mai mari de $1 \mu\text{g}/\text{m}^3$, statul membru interesat poate să utilizeze, pentru calculul percentilei, o interpolare, cu condiţia ca formula interpolării să fie acceptată de Comisie, iar clasele de valori să nu fie mai mari de $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Această derogare temporară nu este valabilă decât pentru echipamentele recent instalate, pentru o durată care nu depăşeşte durata de viaţă a echipamentelor luate în considerare şi în orice caz limitată la 10 ani după punerea în aplicare a prezentei directive.”

Directiva 96/62/CE

9 Articolul 4 din Directiva 96/62/CE a Consiliului din 27 septembrie 1996 privind evaluarea şi gestionarea calităţii aerului înconjurător (JO 1996, L 296, p. 55, Ediţie specială, 15/vol. 3, p. 198), intitulat „Stabilirea valorilor-limită şi a pragurilor-limită pentru aerul înconjurător”, prevede la alineatele (1) şi (5):

„(1) [...] Comisia prezintă Consiliului [Uniunii Europene] propuneri de stabilire a unor valori-limită şi, după caz, a unor praguri de alertă [...]

[...]

(5) În conformitate cu tratatul, Consiliul adoptă legislaţia menţionată la alineatul (1) [...]

10 Articolul 7 din această directivă, intitulat „Îmbunătăţirea calităţii aerului înconjurător. Cerinţe generale”, prevede:

„(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a asigura conformitatea cu valorile-limită.

(2) Măsurile luate pentru a realiza obiectivele prezentei directive trebuie:

- (a) să ia în considerare o abordare integrată a protecției aerului, a apei și a solului;
- (b) să nu contravină legislației Comunității cu privire la protecția siguranței și a sănătății lucrătorilor la locul de muncă;
- (c) să nu aibă efecte negative importante asupra mediului în celelalte state membre.

(3) Statele membre elaborează planuri de acțiune care să indice măsurile ce urmează să fie luate pe termen scurt acolo unde există un risc de depășire a valorilor-limită și/sau a pragurilor de alertă, în scopul reducerii aceluși risc și pentru limitarea duratei de producere a acestui eventual risc. În funcție de caz, aceste planuri pot asigura măsuri de control și, unde este necesar, măsuri de suspendare a activităților, inclusiv a traficului rutier care contribuie la depășirea valorilor-limită.”

11 Potrivit articolului 8 din directiva menționată, intitulat „Măsurile aplicabile în zone unde nivelurile sunt mai mari decât valoarea-limită”:

„(1) Statele membre alcătuiesc o listă cu zone și aglomerări în care nivelurile unuia sau mai multor poluanți sunt mai ridicate decât valoarea-limită plus marja de toleranță.

În cazul în care nu s-a fixat nicio marjă de toleranță pentru un anumit poluant, zonele și aglomerările în care nivelul aceluși poluant depășește valoarea-limită sunt tratate în același mod ca și zonele și aglomerările menționate la primul paragraf și intră sub incidența alineatelor (3), (4) și (5).

(2) Statele membre alcătuiesc o listă cu zone și aglomerări în care nivelurile unuia sau mai multor poluanți se află între valoarea-limită și valoarea-limită plus marja de toleranță.

(3) În zonele și aglomerările menționate la alineatul (1), statele membre iau măsuri pentru a asigura pregătirea sau aplicarea unui plan sau program în scopul atingerii valorii-limită în cadrul limitei de timp respective.

Planul sau programul menționat, care trebuie pus la dispoziția publicului, include cel puțin informația prevăzută la anexa IV.

(4) În zonele și aglomerările menționate la alineatul (1), dacă nivelul mai multor poluanți depășește valorile-limită, statele membre elaborează un plan integrat care include toți poluanții în cauză.

(5) Comisia verifică în mod periodic aplicarea planurilor și a programelor prezentate în temeiul alineatului (3) prin examinarea progreselor și a tendințelor în poluarea aerului.

(6) În cazul în care nivelul unui poluant depășește sau este posibil să depășească valoarea-limită plus marja de toleranță sau, după caz, pragul de alertă în urma unei poluări semnificative care provine dintr-un alt stat membru, statele membre se consultă reciproc în vederea găsirii unei soluții. Comisia poate fi prezentă la aceste consultări.”

12 Articolul 13 alineatul (1) din aceeaşi directivă prevedea:

„Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege şi a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive în termen de cel mult 18 luni de la intrarea sa în vigoare, în ceea ce priveşte dispoziţiile articolelor 1-4, ale articolului 12, precum şi ale anexelor I, II, III şi IV, şi până la data la care se aplică prevederile menţionate la articolul 4 alineatul (5), în ceea ce priveşte dispoziţiile celorlalte articole.

[...]”

Directiva 1999/30/CE

13 Articolul 4 din Directiva 1999/30/CE a Consiliului din 22 aprilie 1999 privind valorile-limită pentru dioxidul de sulf, dioxidul de azot şi oxizii de azot, pulberile în suspensie şi plumbul din aerul înconjurător (JO 1999, L 163, p. 41, Ediţie specială, 15/vol. 5, p. 46), intitulat „Dioxidul de azot şi oxizii de azot”, prevedea la alineatul (1):

„Statele membre trebuie să ia măsurile necesare pentru a se asigura că aceste concentraţii de dioxid de azot şi, după caz, de oxizi de azot din aerul înconjurător, evaluate în conformitate cu articolul 7, nu depăşesc valorile-limită stabilite în secţiunea I din anexa II în conformitate cu datele menţionate în aceasta.

Marjele de toleranţă stabilite în secţiunea I din anexa II se aplică în conformitate cu articolul 8 din Directiva 96/62/CE.”

14 Articolul 5 din Directiva 1999/30, intitulat „Pulberi în suspensie”, prevedea la alineatul (1):

„Statele membre trebuie să ia măsurile necesare pentru a se asigura că concentraţiile de PM₁₀ din aerul înconjurător, evaluate în conformitate cu articolul 7, nu depăşesc valorile-limită stabilite în secţiunea I din anexa III în conformitate cu datele menţionate în aceasta.

Marjele de toleranţă stabilită în secţiunea I din anexa II se aplică în conformitate cu articolul 8 din Directiva 96/62/CE.”

15 Articolul 9 din Directiva 1999/30, intitulat „Abrogări şi dispoziţii tranzitorii”, prevedea:

„(1) Directiva [80/779] se abrogă începând cu 19 iulie 2001, cu excepţia articolului 1, a articolului 2 alineatul (1), a articolului 3 alineatul (1), a articolelor 9, 15 şi 16 [...], iar anexele I, IIIb şi IV din directiva menţionată se abrogă începând cu 1 ianuarie 2005.

[...]

(3) Directiva 85/203/CEE [...] se abrogă începând cu 19 iulie 2001, cu excepţia articolului 1 alineatul (1) primul paragraf şi alineatul (2), al articolului 2 primul paragraf, a articolului 3 alineatul (1), a articolelor 5, 9, 15 şi 16 [...], iar anexa I la directiva menţionată se abrogă începând cu 1 ianuarie 2010.

[...]”

16 Articolul 12 alineatul (1) din Directiva 1999/30, intitulat „Aplicarea”, avea următorul cuprins:

„Statele membre trebuie să adopte acte cu putere de lege și acte administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 19 iulie 2001. Statele membre informează de îndată Comisia cu privire la aceasta.

[...]”

17 Anexa II la această directivă, intitulată „Valorile-limită pentru dioxid de azot (NO₂) și oxizi de azot (NO_x) și pragul de alertă pentru dioxid de azot”, prevedea:

„I. Valorile-limită pentru dioxid de azot și oxizi de azot

Valorile-limită trebuie să fie exprimate în µg/m³ la o temperatură de 293 °K și o presiune de 101,3 kPa.

	Perioadă de mediere	Valoare-limită	Marja de toleranță	Data la care se atinge valoarea-limită
1. Valoarea-limită orară pentru protecția sănătății umane	1 oră	200 µg/m ³ NO ₂ , a nu se depăși mai mult de 18 ori într-un an calendaristic	50 % la intrarea în vigoare a prezentei directive, reducere la 1 ianuarie 2001 și la fiecare 12 luni după aceea cu procente anuale egale pentru a se atinge 0 % în jur de 1 ianuarie 2010	1 ianuarie 2010
2. Valoarea-limită anuală pentru protecția sănătății umane	An calendaristic	40 µg/m ³ NO ₂	50 % la intrarea în vigoare a prezentei directive, reducere la 1 ianuarie 2001 și la fiecare 12 luni după aceea cu procente anuale egale pentru a se atinge 0 % în jur de 1 ianuarie 2010	1 ianuarie 2010
3. Valoarea-limită anuală pentru protecția vegetației	An calendaristic	30 µg/m ³ NO _x	Nu există	19 iulie 2001

[...]”

18 Anexa III la directiva menţionată, intitulată „Valori-limită pentru pulberi în suspensie (PM₁₀)”, prevede:

„	Perioadă de mediere	Valoare-limită	Marja de toleranță	Data la care se atinge valoarea-limită
FAZA 1				
1. Valoarea-limită pe 24 de ore pentru protecția sănătății umane	24 de ore	50 µg/m ³ PM ₁₀ , a nu se depăși de mai mult de 35 de ori într-un an calendaristic	50 % la data intrării în vigoare a prezentei directive, reducere la 1 ianuarie 2001 și la fiecare 12 luni după aceea cu procente anuale egale, pentru a se atinge 0 % în jur de 1 ianuarie 2005	1 ianuarie 2005
2. Valoarea-limită anuală pentru protecția sănătății umane	An calendaristic	40 µg/m ³ PM ₁₀	50 % la data intrării în vigoare a prezentei directive, reducere la 1 ianuarie 2001 și la fiecare 12 luni după aceea cu procente anuale egale pentru a se atinge 0 % în jur de 1 ianuarie 2005	1 ianuarie 2005
FAZA 2⁽¹⁾				
1. Valoarea-limită pe 24 de ore pentru protecția sănătății umane	24 de ore	50 µg/m ³ PM ₁₀ , a nu se depăși de mai mult de 7 ori într-un an calendaristic	A se extrage din date și a fi echivalentă cu valoarea-limită a fazei 1	1 ianuarie 2010
2. Valoarea-limită anuală pentru protecția sănătății umane	An calendaristic	20 µg/m ³ PM ₁₀	50 % la 1 ianuarie 2005, reducere la fiecare 12 luni după aceea cu procente anuale egale pentru a se atinge 0 % în jur de 1 ianuarie 2010	1 ianuarie 2010

(¹) Valori-limită indicative care trebuie reexaminat având în vedere informațiile suplimentare privind efectele asupra sănătății și mediului, fezabilitatea tehnică și experiența dobândită privind aplicarea valorilor-limită ale etapei 1 în statele membre.”

Directiva 2008/50

19 Potrivit considerentului (2) al Directivei 2008/50:

„Pentru a proteja sănătatea umană și mediul ca întreg, este deosebit de important să fie combătute la sursă emisiile de poluanți și să fie identificate și puse în aplicare cele mai eficiente măsuri de reducere a emisiilor pe plan local, național și comunitar. În consecință, emisiile de poluanți atmosferici nocivi ar trebui evitate, combătute sau reduse și ar trebui stabilite obiective corespunzătoare pentru calitatea aerului înconjurător, luându-se în considerare standardele, ghidurile și programele Organizației Mondiale a Sănătății.”

20 Articolul 1 din Directiva 2008/50, intitulat „Obiectul”, prevede la punctele 1-3:

„Prezenta directivă stabilește măsuri care urmăresc:

1. definirea și stabilirea obiectivelor pentru calitatea aerului înconjurător destinate să evite, să prevină sau să reducă efectele dăunătoare asupra sănătății umane și a mediului ca întreg;
2. evaluarea calității aerului înconjurător în statele membre pe baza unor metode și criterii comune;
3. obținerea de informații privind calitatea aerului înconjurător pentru a ajuta la combaterea poluării aerului și a neplăcerilor cauzate de aceasta și pentru a monitoriza pe termen lung tendințele și îmbunătățirile care rezultă în urma măsurilor luate la nivel național și comunitar;”

21 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Definiții”, prevede la punctele 5, 7, 8, 16-18 și 24:

„În înțelesul prezentei directive:

[...]

5. «valoare-limită» înseamnă un nivel fixat pe baza cunoașterii științifice, în scopul de a evita, preveni sau reduce efectele dăunătoare asupra sănătății umane și/sau mediului ca întreg, care se dorește a fi atins într-o perioadă dată și care nu trebuie depășit odată atins;

[...]

7. «marja de toleranță» înseamnă procentajul din valoarea-limită cu care poate fi depășită acea valoare conform condițiilor stabilite în prezenta directivă;
8. «planuri privind calitatea aerului» înseamnă planuri care stabilesc măsuri pentru a atinge valorile-limită sau valorile-țintă;

[...]

16. «zonă» înseamnă o parte a teritoriului unui stat membru delimitată de acesta în scopul evaluării și gestionării calității aerului;

17. «aglomerare» înseamnă o zonă urbană care constituie o conurbație cu o concentrare a populației de peste 250 000 de locuitori sau, acolo unde populația este de 250 000 de locuitori sau mai mică, cu o densitate a populației pe km² care urmează să fie stabilită de către statele membre;
18. «PM₁₀» înseamnă pulberile în suspensie care trec printr-un orificiu de selectare, astfel cum este definit de metoda de referință pentru prelevarea și măsurarea PM₁₀, EN 12341, cu un randament de separare de 50 % pentru un diametru aerodinamic de 10 µm;

[...]

24. «oxizi de azot» înseamnă suma raportului concentrațiilor volumice amestecate (ppbv) de monoxid de azot (oxid nitric) și de dioxid de azot, exprimate în unități de concentrație masică a dioxidului de azot (µg/m³).”

22. Articolul 13 din Directiva 2008/50, intitulat „Valorile-limită și pragurile de alertă pentru protecția sănătății umane”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre se asigură că, în ansamblul zonelor și aglomerărilor lor, nivelurile de dioxid de sulf, PM₁₀, plumb și monoxid de carbon din aerul înconjurător se situează sub valorile-limită prevăzute în anexa XI.

În ceea ce privește dioxidul de azot și benzenul, valorile-limită specificate în anexa XI nu pot fi depășite începând cu datele specificate în respectiva anexă.

Gradul de respectare a acestor cerințe este evaluat în conformitate cu anexa III.

Marjele de toleranță prevăzute în anexa XI se aplică în conformitate cu articolul 22 alineatul (3) și articolul 23 alineatul (1).”

23. Articolul 23 din această directivă, intitulat „Planuri privind calitatea aerului”, prevede la alineatul (1):

„Atunci când, în anumite zone sau aglomerări, nivelul poluanților în aerul înconjurător depășește orice valoare-limită sau valoare-țintă, plus marja de toleranță pentru fiecare dintre acestea, statele membre se asigură că sunt întocmite planuri pentru aceste zone sau aglomerări pentru respectarea valorii-limită sau valorii-țintă respective, precizate în anexele XI și XIV.

În eventualitatea unor depășiri a acelor valori-limită al căror termen de atingere a expirat deja, planurile privind calitatea aerului stabilesc măsurile potrivite, astfel încât perioada de depășire să fie cât mai scurtă cu putință. Planurile privind calitatea aerului pot include, în plus, măsuri specifice vizând protecția grupurilor sensibile ale populației, inclusiv copiii.

Aceste planuri privind calitatea aerului includ cel puțin informațiile enumerate în secțiunea A din anexa XV și pot include măsuri în conformitate cu articolul 24. Aceste planuri sunt comunicate de îndată Comisiei, dar în cel mult doi ani de la încheierea primului an în care a fost observată depășirea.

În cazul în care trebuie pregătite și puse în aplicare planuri referitoare la mai mulți poluanți, statele membre pregătesc și pun în aplicare, unde este cazul, planuri integrate privind calitatea aerului, privitoare la toți poluanții respectivi.”

24 Articolul 31 din directiva menţionată, intitulat „Abrogare şi dispoziţii tranzitorii”, prevede la alineatul (1):

„Directivele 96/62/CE, 1999/30/CE [...] se abrogă la 11 iunie 2010, fără a aduce atingere obligaţiilor statelor membre privind termenele pentru transpunerea şi punerea în aplicare a acestor directive.

[...]”

25 Articolul 33 din Directiva 2008/50, intitulat „Transpunerea”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege şi a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 11 iunie 2010. Statele membre comunică de îndată Comisiei textul acestor dispoziţii.

[...]”

26 Articolul 34 din această directivă, intitulat „Intrarea în vigoare”, are următorul cuprins:

„Prezenta directivă intră în vigoare la data publicării în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.”

27 Potrivit anexei XI la directiva menţionată, intitulată „Valorile-limită pentru protecţia sănătăţii umane”:

„[...]”

B. Valorile-limită

Perioada de calculare a mediei	Valoarea-limită	Marja de toleranţă	Data la care trebuie respectată valoarea-limită
[...]			
Dioxid de azot			
1 oră	200 µg/m ³ , a nu se depăşi mai mult de 18 ori într-un an calendaristic	50 % la 19 iulie 1999, diminuând la 1 ianuarie 2001 şi apoi odată la 12 luni cu procente anuale egale pentru a atinge 0 % la 1 ianuarie 2010	1 ianuarie 2010
An calendaristic	40 µg/m ³	50 % la 19 iulie 1999, diminuând la 1 ianuarie 2001 şi apoi odată la 12 luni cu procente anuale egale pentru a atinge 0 % la 1 ianuarie 2010	1 ianuarie 2010
[...]			
PM ₁₀			
1 zi	50 µg/m ³ , a nu se depăşi mai mult de 35 de ori într-un an calendaristic	50 %	– (!)

An calendaristic	40 µg/m ³	20 %	– ⁽¹⁾
⁽¹⁾ În vigoare de la 1 ianuarie 2005. [...]"			

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 28 JP a solicitat tribunal administrativ de Cergy-Pontoise (Tribunalul Administrativ din Cergy-Pontoise, Franța) printre altele, pe de o parte, anularea deciziei implicite a prefectului din Val-d'Oise, care face parte din aglomerarea Parisului (Franța), privind refuzul de a lua măsurile necesare pentru rezolvarea problemelor sale de sănătate legate de poluarea atmosferică din această aglomerare, care ar fi început în anul 2003, și, pe de altă parte, despăgubirea de către Republica Franceză pentru diversele prejudicii care i-ar fi fost produse ca urmare a acestei poluări și pe care le evaluează la 21 de milioane de euro.
- 29 JP solicită despăgubiri printre altele pentru un prejudiciu legat de deteriorarea stării sale de sănătate, care i-ar fi fost cauzată de degradarea calității aerului înconjurător în aglomerarea Parisului, unde are reședința. Această degradare ar rezulta din neîndeplinirea de către autoritățile franceze a obligațiilor ce le revin în temeiul Directivei 2008/50.
- 30 Prin hotărârea din 12 decembrie 2017, tribunal administrativ de Cergy-Pontoise (Tribunalul Administrativ din Cergy-Pontoise) a respins toate cererile formulate de JP, în esență pentru motivul că articolele 13 și 23 din Directiva 2008/50 nu conferă niciun drept particularilor de a obține despăgubiri pentru un eventual prejudiciu suferit ca urmare a degradării calității aerului.
- 31 Prin cererea introductivă din 25 aprilie 2018, JP a formulat apel împotriva acestei hotărâri la cour administrative d'appel de Versailles (Curtea Administrativă de Apel din Versailles, Franța).
- 32 Ministrul tranziției ecologice solicită respingerea acestui apel.
- 33 În aceste condiții, cour administrative d'appel de Versailles (Curtea Administrativă de Apel din Versailles) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Normele aplicabile ale dreptului Uniunii Europene rezultate din dispozițiile articolului 13 alineatul (1) și ale articolului 23 alineatul (1) din [Directiva 2008/50] trebuie interpretate în sensul că conferă particularilor, în cazul unei încălcări suficient de grave de către un stat membru al Uniunii Europene a obligațiilor ce rezultă din acestea, un drept la obținerea din partea statului membru în cauză a reparării prejudiciilor care le afectează sănătatea și care prezintă o legătură de cauzalitate directă și certă cu degradarea calității aerului?
- 2) Presupunând că dispozițiile menționate mai sus pot conferi efectiv un asemenea drept la repararea prejudiciilor cauzate sănătății, care sunt condițiile la care este supusă conferirea acestui drept, în special în raport cu data la care trebuie apreciată existența neîndeplinirii obligațiilor imputabile statului membru în cauză?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 34 Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. În plus, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale (Hotărârea din 15 iulie 2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, punctul 31). Astfel, împrejurarea că, pe plan formal, o instanță națională a adresat o întrebare preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții ale dreptului Uniunii nu împiedică Curtea să furnizeze acestei instanțe toate elementele de interpretare ce pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă ea s-a referit sau nu la acestea în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și în special din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului (Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 28).
- 35 În speță, din răspunsul instanței de trimitere la solicitarea de informații care i-a fost adresată de Curte rezultă că reclamantul din litigiul principal solicită să fie despăgubit pentru prejudicii care i-ar fi fost cauzate de depășiri ale valorilor-limită ale concentrației de NO₂ și de PM₁₀ stabilite în anexa XI la Directiva 2008/50, care au adus atingere stării sale de sănătate începând din anul 2003.
- 36 Este necesar să se arate că, potrivit articolului 33 alineatul (1) și articolului 34 din Directiva 2008/50, aceasta din urmă a intrat în vigoare la data publicării în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, și anume la 11 iunie 2008, și a impus statelor membre să asigure intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma acestei directive până la 11 iunie 2010. Pe de altă parte, din anexa XI la directiva menționată rezultă că datele la care valorile-limită trebuiau să fie respectate au fost 1 ianuarie 2005 pentru PM₁₀ și 1 ianuarie 2010 pentru NO₂.
- 37 În conformitate cu articolul 31 alineatul (1) din Directiva 2008/50, aceasta din urmă a înlocuit, la 11 iunie 2010, printre altele Directivele 96/62 și 1999/30.
- 38 Directiva 96/62 a intrat în vigoare la 21 noiembrie 1996. Aceasta prevedea la articolul 7 și, în conformitate cu articolul 13 alineatul (1) din aceasta coroborat cu articolul 12 alineatul (1) din Directiva 1999/30, începând cu 19 iulie 2001 cerințe similare celor ce rezultă din articolul 13 alineatul (1) și din articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50. Totuși, Directiva 96/62 nu stabilea valorile-limită ale concentrației de poluanți în aerul înconjurător. În conformitate cu articolul 4 alineatul (5) din directiva menționată, ele au fost stabilite de Directiva 1999/30. Datele la care valorile-limită prevăzute în anexele II și III la această din urmă directivă trebuiau să fie respectate, în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) și cu articolul 5 alineatul (1) din aceasta, au fost 1 ianuarie 2005 pentru PM₁₀ și 1 ianuarie 2010 pentru NO₂.

- 39 Anterior aceste date, astfel cum rezultă din articolul 9 alineatele (1) și (3) din Directiva 1999/30, valorile-limită aplicabile erau, sub rezerva cerințelor care decurg din articolul 8 alineatele (3) și (4) din Directiva 96/62, cele stabilite în tabelul B din anexa I la Directiva 80/779 pentru PM₁₀ și în anexa I la Directiva 85/203 pentru NO₂, anexe la care făceau trimitere articolele 3 din aceste ultime două directive.
- 40 Pe de altă parte, în măsura în care, potrivit indicațiilor furnizate de instanța de trimitere, reclamantul din litigiul principal solicită să fie despăgubit pentru prejudicii pretins cauzate de depășirile valorilor-limită ale concentrațiilor de NO₂ și de PM₁₀, prejudicii „care ar fi început în anul 2003”, nu este exclus ca articolele 7 din Directivele 80/779 și 85/203, care au fost abrogate, astfel cum rezultă și din articolul 9 alineatele (1) și (3) din Directiva 1999/30, începând din 19 iulie 2001, să se dovedească, la rândul lor, relevante pentru soluționarea litigiului principal.
- 41 Prin urmare, ținând seama de perioada la care instanța de trimitere s-a referit astfel în mențiunile făcute, trebuie să se ia în considerare nu numai dispozițiile relevante ale Directivei 2008/50, ci și cele ale Directivelor 96/62, 1999/30, 80/779 și 85/203.
- 42 În consecință, având în vedere jurisprudența amintită la punctul 34 din prezenta hotărâre, trebuie să se considere că, prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere urmărește să se stabilească dacă articolul 13 alineatul (1) și articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50, articolele 7 și 8 din Directiva 96/62, articolul 4 alineatul (1) și articolul 5 alineatul (1) din Directiva 1999/30, precum și articolele 3 și 7 din Directivele 80/779 și 85/203 trebuie interpretate în sensul că au ca obiect conferirea unor drepturi individuale particularilor susceptibile să dea naștere în favoarea acestora unui drept la reparație în raport cu un stat membru, în temeiul principiului răspunderii statului pentru prejudiciile cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii care îi sunt imputabile.
- 43 În această privință, reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții că principiul răspunderii statului pentru prejudiciile cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii care îi sunt imputabile este inerent sistemului tratatelor pe care se întemeiază Uniunea (Hotărârea din 18 ianuarie 2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, punctul 42 și jurisprudența citată). Acest principiu este valabil pentru orice caz de încălcare a dreptului Uniunii de către un stat membru, indiferent care este autoritatea publică autoare a acestei încălcări (Hotărârea din 19 decembrie 2019, Deutsche Umwelthilfe, C-752/18, EU:C:2019:1114, punctul 55 și jurisprudența citată).
- 44 În ceea ce privește condițiile de angajare a acestei răspunderi, Curtea a statuat în mod repetat că particularii vătămați au un drept la reparație dacă sunt îndeplinite trei condiții, și anume ca norma de drept al Uniunii încălcată să aibă ca obiect conferirea de drepturi particularilor, încălcarea acestei norme să fie suficient de gravă și să existe o legătură directă de cauzalitate între respectiva încălcare și prejudiciul suferit de acești particulari [Hotărârea din 28 iunie 2022, Comisia/Spania (Încălcarea dreptului Uniunii de către legiuitor), C-278/20, EU:C:2022:503, punctul 31 și jurisprudența citată].
- 45 Rezultă că numai o încălcare a unei norme de drept al Uniunii care are ca obiect conferirea de drepturi particularilor este, în conformitate cu prima dintre cele trei condiții sus-menționate, susceptibilă să angajeze răspunderea statului.

- 46 Potrivit unei jurisprudențe consacrate, aceste drepturi iau naștere nu numai atunci când sunt acordate explicit prin dispoziții de drept al Uniunii, ci și ca urmare a unor obligații pozitive sau negative pe care dispozițiile le impun într-un mod bine definit atât particularilor, cât și statelor membre și instituțiilor Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 februarie 1963, van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, p. 23, Hotărârea din 19 noiembrie 1991, Francovich și alții, C-6/90 și C-9/90, EU:C:1991:428, punctul 31, Hotărârea din 20 septembrie 2001, Courage și Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, punctul 19, precum și Hotărârea din 11 noiembrie 2021, Stichting Cartel Compensation și Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, punctul 47).
- 47 Încălcarea unor astfel de obligații pozitive sau negative de către un stat membru este susceptibilă să împiedice exercitarea de către particularii în cauză a drepturilor care le sunt conferite implicit în temeiul dispozițiilor de drept al Uniunii în cauză și pe care aceștia trebuie să le poată invoca la nivel național și astfel să modifice situația juridică pe care aceste dispoziții urmăresc să o creeze pentru ei [a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 octombrie 2018, Kantarev, C-571/16, EU:C:2018:807, punctele 103 și 104, precum și Hotărârea din 10 decembrie 2020, Euromin Holdings (Cyprus), C-735/19, EU:C:2020:1014, punctul 90]. Acesta este motivul pentru care deplina eficacitate a acestor norme de drept al Uniunii și protecția drepturilor pe care acestea au ca obiect să le confere impun ca particularii să aibă posibilitatea de a obține repararea prejudiciului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 noiembrie 1991, Francovich și alții, C-6/90 și C-9/90, EU:C:1991:428, punctele 33 și 34), independent de aspectul dacă dispozițiile în cauză au efect direct, această calitate nefiind nici necesară (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame, C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctele 18-22), nici suficientă în sine (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iunie 2015, Berlington Hungary și alții, C-98/14, EU:C:2015:386, punctele 108 și 109) pentru ca prima dintre cele trei condiții amintite la punctul 44 din prezenta hotărâre să fie îndeplinită.
- 48 În speță, Directivele 2008/50, 96/62, 1999/30, 80/779 și 85/203 impun statelor membre în esență, pe de o parte, o obligație de a se asigura că nivelurile, printre altele, ale PM₁₀ și ale NO₂ nu depășesc, pe teritoriul lor și începând de la anumite date, valorile-limită stabilite de aceste directive și, pe de altă parte, atunci când aceste valori-limită sunt totuși depășite, o obligație de a prevedea măsuri adecvate pentru a remedia aceste depășiri, mai ales în cadrul unor planuri privind calitatea aerului.
- 49 În ceea ce privește prima obligație, trebuie să se arate că valorile-limită indică concentrația exactă, care este exprimată în μg/m³ și ține seama eventual de marjele de toleranță, a poluantului în cauză în aerul înconjurător a cărei depășire trebuie evitată de statele membre în ansamblul zonelor și aglomerărilor lor.
- 50 În ceea ce privește a doua obligație, Curtea a statuat, în ceea ce privește Directiva 2008/50, că din articolul 23 alineatul (1) din aceasta din urmă rezultă că, deși statele membre dispun de o anumită marjă de manevră pentru stabilirea măsurilor care trebuie luate, aceste măsuri trebuie să permită, în orice caz, ca perioada de depășire a valorilor-limită stabilite pentru poluantul în cauză să fie cât mai scurtă cu putință [Hotărârea din 10 noiembrie 2020, Comisia/Italia (Valori-limită – PM₁₀), C-644/18, EU:C:2020:895, punctul 136].
- 51 În plus, Curtea a considerat, desigur, că articolul 7 alineatul (3) din Directiva 96/62, care prevede o obligație similară celei prevăzute la articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50, nu impunea statelor membre o obligație de a lua măsuri care să permită să se asigure că nu se produce nicio depășire, ci numai de a lua măsuri de natură să reducă la minimum riscul de depășire și durata acesteia, ținând seama de toate împrejurările de la momentul respectiv și de interesele existente.

Totuşi, Curtea a arătat de asemenea că dispoziția menționată cuprindea limite referitoare la exercitarea acestei puteri de apreciere, susceptibile să fie invocate în fața instanțelor naționale, în ceea ce privește adecvarea măsurilor pe care trebuie să le cuprindă planul de acțiune cu obiectivul de reducere a riscului de depășire și de limitare a duratei acesteia, ținând seama de echilibrul care trebuie asigurat între acest obiectiv și diferitele interese publice și private existente (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2008, *Janecek*, C-237/07, EU:C:2008:447, punctele 44-46).

- 52 Aceași interpretare se impune în esență în ceea ce privește obligațiile care decurg din articolul 8 alineatele (3) și (4) din Directiva 96/62.
- 53 În ceea ce privește articolele 7 din Directivele 80/779 și 85/203, trebuie să se arate că, în cazul unor depășiri ale valorilor-limită, acestea impuneau statelor membre să ia măsuri pentru „evitarea repetării lor” și, respectiv, „pentru a fi rezolvate”.
- 54 Rezultă, desigur, că articolul 13 alineatul (1) și articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50 prevăd, asemenea dispozițiilor similare ale Directivelor 96/62, 1999/30, 80/779 și 85/203, obligații destul de clare și de precise în ceea ce privește rezultatul pe care statele membre trebuie să îl asigure.
- 55 Totuși, aceste obligații urmăresc, astfel cum rezultă din articolele 1 din directivele menționate la punctul precedent, precum și, printre altele, din considerentul (2) al Directivei 2008/50, un obiectiv general de protecție a sănătății umane și a mediului în ansamblu.
- 56 Astfel, pe lângă faptul că dispozițiile în cauză ale Directivei 2008/50 și ale directivelor care au precedat-o nu cuprind nicio atribuire explicită de drepturi particularilor în acest temei, obligațiile prevăzute de aceste dispoziții, în cadrul obiectivului general sus-menționat, nu permit să se considere că particularilor sau categoriilor de particulari li s-ar fi implicit conferit în speță, ca urmare a acestor obligații, drepturi individuale a căror încălcare ar putea angaja răspunderea unui stat membru pentru prejudicii cauzate lor.
- 57 Rezultă din tot ceea ce precedă că prima dintre cele trei condiții care sunt cumulative, amintite la punctul 44 din prezenta hotărâre, nu este îndeplinită.
- 58 Însă împrejurarea că, atunci când un stat membru nu a asigurat respectarea valorilor-limită menționate la articolul 13 alineatul (1) din Directiva 2008/50 și în dispozițiile similare ale directivelor precedente, particularii vizați trebuie să poată obține din partea autorităților naționale, dacă este cazul prin sesizarea instanțelor competente, adoptarea măsurilor necesare în temeiul acestor directive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 noiembrie 2014, *ClientEarth*, C-404/13, EU:C:2014:2382, punctul 56 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 19 decembrie 2019, *Deutsche Umwelthilfe*, C-752/18, EU:C:2019:1114, punctul 56) nu este de natură să modifice această constatare.
- 59 În această privință, trebuie amintit că, în ceea ce privește articolul 7 alineatul (3) din Directiva 96/62, Curtea a arătat că persoanele fizice sau juridice vizate în mod direct de un risc de depășire a unor valori-limită sau a unor praguri de alertă trebuie să poată obține din partea autorităților competente, dacă este cazul prin sesizarea instanțelor competente, elaborarea unui plan de acțiune atunci când există un astfel de risc (Hotărârea din 25 iulie 2008, *Janecek*, C-237/07, EU:C:2008:447, punctul 39).

- 60 De asemenea, în ceea ce priveşte articolul 23 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50, Curtea a statuat că persoanele fizice sau juridice vizate în mod direct de depăşirea acestor valori-limită după data de 1 ianuarie 2010 trebuie să poată obţine din partea autorităţilor naţionale, dacă este cazul prin sesizarea instanţelor competente, elaborarea unui plan privind calitatea aerului care să fie conform cu acest articol 23 alineatul (1) al doilea paragraf atunci când un stat membru nu a asigurat respectarea cerinţelor care rezultă din articolul 13 alineatul (1) al doilea paragraf din directiva menţionată, nesolicitând prorogarea acestui termen în condiţiile prevăzute la articolul 22 din aceasta (Hotărârea din 19 noiembrie 2014, ClientEarth, C-404/13, EU:C:2014:2382, punctul 56).
- 61 În conformitate cu cele expuse la punctele 52 şi 53 din prezenta hotărâre, o astfel de interpretare se aplică şi în ceea ce priveşte punerea în aplicare efectivă a articolelor 7 din Directivele 80/779 şi 85/203, precum şi a articolului 8 alineatele (3) şi (4) din Directiva 96/62.
- 62 Totuşi, posibilitatea recunoscută astfel de jurisprudenţa Curţii, care decurge în special din principiul efectivităţii dreptului Uniunii, efectivitate la care particularii în cauză sunt îndreptăţiţi să contribuie prin iniţierea unor proceduri administrative sau jurisdicţionale ca urmare a situaţiei lor speciale, nu înseamnă că obligaţiile ce rezultă din articolul 13 alineatul (1) şi din articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50, precum şi din dispoziţiile similare ale directivelor precedente au avut ca obiect conferirea unor drepturi individuale persoanelor interesate, în sensul primei dintre cele trei condiţii amintite la punctul 44 din prezenta hotărâre, şi că încălcarea acestor obligaţii este, în consecinţă, de natură să poată modifica o situaţie juridică pe care aceste dispoziţii ar fi urmărit să o creeze pentru aceştia.
- 63 Este necesar să se adauge că concluzia prezentată la punctul 57 din prezenta hotărâre nu exclude posibilitatea de angajare a răspunderii statului în condiţii mai puţin restrictive, în temeiul dreptului intern [Hotărârea din 28 iunie 2022, Comisia/Spania (Încălcarea dreptului Uniunii de către legiuitor), C-278/20, EU:C:2022:503, punctul 32 şi jurisprudenţa citată] şi, dacă este cazul, posibilitatea de a se ţine seama, în acest temei, de o încălcare a obligaţiilor ce rezultă din articolul 13 alineatul (1) şi din articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50, precum şi din alte dispoziţii ale dreptului Uniunii menţionate la punctul 42 din prezenta hotărâre, ca element susceptibil să fie relevant pentru stabilirea răspunderii autorităţilor publice în alt temei decât dreptul Uniunii.
- 64 Această concluzie nu exclude nici eventuala pronunţare de către instanţele statului membru în cauză a unor somaţii însoţite de penalităţi cu titlu cominatoriu pentru a asigura respectarea de către acest stat a obligaţiilor care decurg din articolul 13 alineatul (1) şi din articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50 şi din dispoziţiile similare ale directivelor precedente, precum somaţiile însoţite de penalităţi cu titlu cominatoriu pronunţate în mai multe hotărâri recente ale Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franţa).
- 65 Având în vedere toate motivele care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolele 3 şi 7 din Directiva 80/779, articolele 3 şi 7 din Directiva 85/203, articolele 7 şi 8 din Directiva 96/62, articolul 4 alineatul (1) şi articolul 5 alineatul (1) din Directiva 1999/30, precum şi articolul 13 alineatul (1) şi articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50 trebuie interpretate în sensul că nu au ca obiect conferirea unor drepturi individuale particularilor susceptibile să dea naştere în favoarea acestora unui drept la reparaţie în raport cu un stat membru, în temeiul principiului răspunderii statului pentru prejudicii cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii care îi sunt imputabile.

Cu privire la a doua întrebare

- 66 Având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 67 Întrucât, în raport cu părțile din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident apărut la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolele 3 și 7 din Directiva 80/779/CEE a Consiliului din 15 iulie 1980 privind valorile-limită și valorile orientative ale calității aerului pentru dioxidul de sulf și particulele în suspensie, articolele 3 și 7 din Directiva 85/203/CEE a Consiliului din 7 martie 1985 privind normele de calitate a aerului în privința dioxidului de azot, articolele 7 și 8 din Directiva 96/62/CE a Consiliului din 27 septembrie 1996 privind evaluarea și gestionarea calității aerului înconjurător, articolul 4 alineatul (1) și articolul 5 alineatul (1) din Directiva 1999/30/CE a Consiliului din 22 aprilie 1999 privind valorile-limită pentru dioxidul de sulf, dioxidul de azot și oxizii de azot, pulberile în suspensie și plumbul din aerul înconjurător, precum și articolul 13 alineatul (1) și articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului înconjurător și un aer mai curat pentru Europa

trebuie interpretate în sensul că

nu au ca obiect conferirea unor drepturi individuale particularilor susceptibile să dea naștere în favoarea acestora unui drept la reparație în raport cu un stat membru, în temeiul principiului răspunderii statului pentru prejudicii cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii care îi sunt imputabile.

Semnături